

Izjava za javnost ob 100 letnici prvih množičnih uporov proti fašizmu.

Ponosni Istrani in Primorci se letos spominjamo stoletnice prvih množičnih uporov proti fašizmu. Po nešteti napadih fašističnih škvader na naše ljudi, najprej na otroke, na delavske, kulturne, nacionalne in cerkvene hrame, na uredništva in tiskarne ter podjetja, se je naše ljudstvo uprlo že pred in ob volitvah leta 1921 na katerih so fašisti poizkušali priti na oblast s prevaro in silo .

Po prvih manjših uporih v Trstu in naših vaseh, so prvi odločno vstali labinski rudarji, ki so prekrizali srp in kladivo in ustanovili svojo delavsko republiko. Skorajda mesec in pol so vzdržali v boju z več tisoč fašisti, karabinjerji in vojaki ter italijansko vojno mornarico. Kljub temu, da so v mestih izgubili ta prvi boj, je upornost naših ljudi na vaseh še bolj vzplamtela. Slovenci in Hrvati smo namreč bili dvakratni sovražnik italijanskega fašizma, najprej kot svobodomiselnih delavci in obenem še kot manjvredni Slovani, barbari ali Schiavi, to je sužnji. Za tiste, ki ne bodo hoteli postati Italijani, so peli, da jih čaka smrt v arenah ali pa fojbah. Oboje je njihov izum, ne pa naš.

Temu so se uprli naši predniki. To ni bila posamezna epizoda, ampak splošni upor v obrambo demokracije in volišč, ki so jih branili pred napadi fašistov vsej deželi, še najbolj odmevno na barikadah v Osapski dolini in v spontanem oboroženem odgovoru na fašistični napad na Marezige. Čeprav so se fašisti hudo maščevali, še huje pa njihova država, so najbolj borbene Marezige postale simbol upora istrskih Slovencev.

Ob pomoči velikega kapitala in Vatikana je fašizem zmagal najprej v Italiji in nato v Španiji kot klerofašizem, v Nemčiji kot nacizem in na Japonskem pa cesarski imperializem. Razvil se je v nešteti mutacijah, pri nas kot bela garda in nato domobranstvo, pri sosedih ustaštvo itd. Naše domobranstvo je bilo posebna oblika hlapčevskega kolaboracionističnega ali izdajalskega klerofašizma.

Pri nas na Primorskem se ni prijel, saj so se naši duhovniki zelo dobro zavedali, da so uporni delavci in kmetje pa tudi komunisti najprej njihovi bratje, saj so bili tudi sami kot intelektualci naroda med prvimi žrtvami vzvišene fašistične rase. Svet se je tega zavedel šele 20 let po nas Istranih in Primorcih, zato je druga svetovna vojna zahtevala 60 milijonov mrtvih in še vse kar se ob tem ali potem lahko zgodi, od pobojev do atomskih bomb na civilno prebivalstvo. To je bil davek, ki ga je plačal svet in tudi naš narod za zatiskanje oči in celo kolaboracijo. Zato še danes praznujemo zmago nad fašizmom s spominom na žrtve fašizma.

Svetovna vojna je bila končana, a fašizem ni bil premagan, njegovi gradniki so se v hladni vojni razvijali naprej in kot virusi mutirali v teror in lokalne vojne, ter brezobziren boj za nadvlado sveta. Še smo v tej vojni s starim in novimi fašizmom, ki se skriva v populizmu, neoliberalizmu, partitokraciji, zlagani demokraciji, lažeh, sovraštvu do tujcev, sosedov ali celo oddaljenih narodov, manipulacijah, spreminjanju zgodovine ... Pri nas nekateri v skladu s hlapčevskim kolaboracionizmom še vedno kradejo ali razprodajajo nacionalno bogastvo tujcem in častijo domače izdajalce in fašiste, klanjajo na grobovih vojnih zločincev in celo smetišču, ki so ga Italijani spremenili v lažno fojbo. Nekateri se, tako kot je za novi fašizem značilno, skrivajo celo za sedanjo epidemijo novega koronavirusa Covida 19 in z robokopi napadajo svoje lastno svobodoljubno in uporno ljudstvo, ki hoče preprečiti razmah novih fašizmov.

Za take na proslavah žrtev fašizma, v družbi nas protifašistov, borcev za vrednote NOB in veteranov, ni in ne sme biti prostora. To, da populist, oblastniki in celo fašisti, ki se skrivajo za besedami svobode, demokracije, hočejo hliniti svoj humanizem na našem istrskem in primorskem protifašizmu, pa je skrunitev spomina na vse, ki so žrtvovali svoja življenja za takratne in tudi sedanje ideale ter za svobodo.

Mi Istrani in Primorci ostajamo ponosi na naše protifašiste od komunistov do duhovnikov in tigrovce, zlasti pa na partizane, ki so nam s svojim bojem in žrtvami ohranili življenje in narod, izborili in ustvarili državo v sedanjih mejah, in jo nato kot osveščeni uporniki, miličniki, teritorialci ali v kakršni koli drugi vlogi tudi osamosvojili. Nismo pa ponosni na tiste, ki so nam to državo z željo po totalni oblasti skregali, okradli in razprodali, in one, ki celo mrtve izkoriščajo za ustvarjanje razdora v narodu, sedaj pa bi se radi kazali še kot protifašisti.

Mi spoštujemo institucije našega naroda in države, saj smo to dokazali že z našim bojem leta 1921, nato 1941 in še z »Dnevom prej« leta 1991, ne spoštujemo pa vsake osebe, ki je na teh položajih.

Zato: gospoda Borut Pahor in Janez Janša pa vsi ostali, ki ne spoštujete izročil našega protifašizma in NOB ali pa se klanjate fašizmu, pri nas niste dobrodošli.

Smrt fašizmu, svoboda narodu.

Koper, 14. 5 2021-05-14

Združenje protifašistov, borcev za vrednote NOB in veteranov Koper
in Pokrajinski svet Južne Primorske ZZB